

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
ДО ЗДІЙСНЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ЗА ГАЛУЗЯМИ ЗНАЇЬ**

УДК 378.14:373.3:373.6

*Алла Зимульдінова, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти*
*Галина Філь, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання у початковій школі,*
Іван Кутняк, кандидат філософських наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ
ІНТЕГРОВАНОГО ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ЗА ГАЛУЗЯМИ ЗНАЇЬ**

У статті висвітлюється проблема теоретичної та практичної підготовки майбутніх учителів початкових класів до здійснення інтегрованого вивчення предметів за галузями знань у початкових класах; зосереджується увага на формуванні в учителів умінь будувати інтегровані уроки за змістом навчальних дисциплін та за видами мовленнєвої діяльності.

Ключові слова: *підготовка, інтегрований урок, інтегроване вивчення, міжпредметні зв'язки, майбутній учитель початкових класів, зміст, мовлення, читання, музика, образотворче мистецтво, модель, діяльність.*

Лит. 10.

*Алла Зимульдінова, кандидат педагогических наук,
доцент кафедры педагогики и методики начального образования*
*Галина Филь, кандидат филологических наук,
доцент кафедры филологических дисциплин и методики их преподавания в начальной школе*
*Іван Кутняк, кандидат философских наук,
доцент кафедры педагогики и методики начального образования*
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

**ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К
ОСУЩЕСТВЛЕНИЮ ИНТЕГРИРОВАННОГО ИЗУЧЕНИЯ ПРЕДМЕТОВ ПО
ОТРАСЛЯМ ЗНАНИЙ**

В статье освещается проблема теоретической и практической подготовки будущих учителей начальных классов к осуществлению интегрированного изучения предметов по отраслям знаний в начальных классах; сосредотачивается внимание на формировании в учителей умений организовывать интегрированные уроки по содержанию учебных дисциплин и по видам речевой деятельности.

Ключевые слова: *подготовка, интегрированный урок, интегрированное изучение, межпредметные связи, будущий учитель начальных классов, смысл, речь, чтение, музыка, изобразительное искусство, модель, деятельность.*

*Alla Zymuldinova, Ph. D. (Pedagogy),
Docent of Pedagogy and Methodology of Primary Education Department*
*Galyna Fil, Ph. D. (Philology),
Docent of Philological Sciences and Methodology of Teaching at Primary School Department*
*Ivan Kutnyak, Ph. D. (Philosophy)
Docent of Pedagogy and Methodology of Primary Education Department,
Drohobych State Pedagogical University by I. Franko*

**PREPARATION OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS TO IMPLEMENT
INTEGRATED STUDY OF SUBJECTS BY THE FIELDS OF KNOWLEDGE**

The article deals with the problem of theoretical and practical training of primary school teachers to implement an integrated study of subjects by the fields of knowledge at primary school; focuses on building teachers' skills of creating integrated lessons by the content of disciplines and by speech activity.

Keywords: *training, integrated lesson, integrated learning, interdisciplinary connections, future primary school teachers, content, speech, reading, music, art, model, activities.*

Постановка проблеми. У контексті проблеми підготовки майбутнього вчителя до зміни цілей та завдань системи освіти здійснення інтегрованого вивчення предметів за особливої актуальності набуває галузями знань. Недостатня теоретична

розробленість цього питання, відсутність методичних рекомендацій, неувага окремих педагогів-методистів до цієї проблеми при підготовці студентів зумовили нас розкрити теоретичну і практичну готовність майбутніх учителів до здійснення інтегрованого вивчення предметів за галузями знань у загальноосвітній школі I ступеня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення та аналіз наукової та навчально-методичної літератури з проблем інтеграції дали можливість зробити теоретичні висновки про те, що інтеграція – одна із сторін процесу розвитку, а в ролі інтегрованого фактора виступає наукова картина навколишнього світу [8].

Інтеграція (від лат. *integere* – повний, цільний) – це створення нового цілого на основі виявлення однотипних елементів і частин із кількох раніше розрізнених одиниць (навчальних предметів, видів діяльності та ін.) [4].

Інтеграція знань – проблема надзвичайно широка, її дослідженнями займаються багато вчених-дидактів: І. Бех, Ю. Мальований, О. Савченко, Н. Світлицька, Л. Тарасов, С. Тюнников та ін. Інтегровані тенденції знаходять свій прояв у дослідженнях проблем комплексного під-ходу до навчання і виховання молодших школярів.

І. Бех стверджує, що сьогоденні інтеграція – важлива умова сучасної науки і розвитку цивілізації в цілому. Інтеграція розглядається як вимога об'єднання у ціле будь-яких частин чи елементів і вважається необхідним дидактичним засобом, за допомогою якого можливо створювати в учнів цілісну картину світу [1, 5].

Реформування сучасної освіти лежить на шляху подолання ізольованого викладання навчальних предметів і створення принципово нових навчальних програм, де освітній процес доцільно орієнтувати на розвивально-продуктивний інтегративний підхід [1, 6].

У дидактиці з'являються інтегровані уроки, які об'єднують матеріал з кількох предметів, що мають спільну тематику. Такий підхід спрямований на організацію різнобічного пізнання предметів, явищ, понять, які мають цілісний характер. Інтегровані уроки передбачають об'єднання на основі навчального матеріалу з декількох предметів. Щоб провести такий урок, як зазначає О. Савченко, необхідно бути високим професіоналом [8, 292].

Для здійснення інтеграції в навчанні, вважає Н. Світловська, потрібно створити передумови для розгляду учнями певного об'єкта, поняття, явища, формування системного мислення, збудження уяви, позитивного емоційного ставлення до пізнання [9, 59].

Сучасний етап розробки проблеми засвідчується різними способами інтеграції. Це перш за все об'єднання кількох навчальних дисциплін в єдиний предмет. Цікавими з цього погляду є результати вивчення світового педагогічного досвіду. Характерною рисою початкової школи більшості зарубіжних країн стало навчання за інтегрованими курсами. Так, наприклад, читання, письмо, усне мовлення об'єднані в “мистецтво мовлення”, відомості з історії, географії – у суспільствознавство і т.д. Отже, ідея інтеграції знань є надзвичайно популярною у світі, її освоєння дає можливість формувати в учнів нові знання, що характеризується вищим рівнем осмислення, динамічністю застосування у нових ситуаціях, підвищенням їх дієвості і системності.

Інтегрування є якісно відмінним способом структурування, презентації та засвоєння програмового змісту, що уможливило системний виклад знань у нових органічних взаємозв'язках. Інтегровані заняття є новим рівнем синтезу знань, які об'єднують навколо певного поняття чи теми різномірні знання. Синтез цих знань дозволяє досягти різнобічного розгляду об'єкта, показати взаємозв'язок явищ, інтенсивно формувати аналіз, порівняння, узагальнення [8, 249].

Інтегровані уроки утверджуються в дидактиці і методиці початкової школи з 90-х років ХХ століття. Проведення таких уроків зумовлене насамперед підготовкою вчителя як багатопредметника, який сприймає початкову школу системно, а тому може організаційно і методично зв'язати близькі теми з різних предметів. Метою такого зв'язку є цікаве, різнобічне вивчення поняття, події, явища, які є важливими для виховання і розвитку молодших школярів.

Сьогодні цю проблему досліджують різноспектно психологи, педагоги, учителі-практики. Серед них М. Вашуленко [2], М. Іванчук [5], О. Рудницька [7], А. Канищенко [10] та інші.

Як зазначає І. Бех, зміст інтегративних предметів потрібно конструювати не в описовому плані, а у формі навчально-пізнавальних завдань, які мають розв'язуватися вчителем і учнем спільно. Під час цього процесу можливий достатній інтелектуальний розвиток дитини, за якого формуються повноцінні здібності, наукові знання (поняття) вміння [1, 6]. У практиці масових шкіл учителі проводять інтегровані уроки в залежності від виучуваного матеріалу – один чи два уроки в семестр.

Аналіз концепцій інтегрованого змісту навчальних дисциплін, які існують в Україні і за

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ЗА ГАЛУЗЯМИ ЗНАТЬ

кордоном, засвідчує, що цікавість до цієї проблеми з роками зростає. Увага вчених до процесів інтегрованого змісту навчальних предметів пояснюється тим, що останнім часом цілісні знання ставляться в основу розвитку особистості (І. Бех, О. Савченко).

Мета статті – висвітлити теоретичну і практичну підготовку майбутніх учителів початкових класів до здійснення інтегрованого вивчення предметів за галузями знань.

Виклад основного матеріалу. Підготовка студентів до організації інтегрованого вивчення предметів за галузями знань здійснюється у двох напрямках – теоретичному і практичному.

На констатуючому етапі педагогічного експерименту з метою виявлення необхідності в ґрунтовній підготовці майбутніх учителів початкових класів до проведення інтегрованих уроків, вироблення у них умінь інтегрувати зміст навчального матеріалу, виявлення рівня їх сформованості, нами була вивчена готовність студентів четвертого курсу до проведення інтегрованих уроків у початкових класах. Для цього ми провели анкетування, аналіз якого показав, що більшість з них мало обізнана з поняттями “інтеграція”, “інтегроване вивчення предметів за галузями знань” (30%), частина студентів або чула про такі уроки (26%), або була присутня на одному з них (26%), а 18% респондентів зовсім не орієнтувалися в цих питаннях.

В експериментальній роботі ми зосередили увагу на можливості і доцільності здійснення інтегрованого вивчення предметів за галузями знань з урахуванням видів мовленнєвої діяльності молодших школярів. Під час вивчення педагогічних дисциплін студенти ознайомлюються з такими поняттями, як “інтеграція”, “інтегрований урок”, “інтегроване навчання”. У системі професійної підготовки вчителя велика роль належить взаємодії дидактики та окремих методик, на базі яких формуються у студентів знання й уміння інтегрувати зміст навчальних дисциплін початкової школи. Під час читання лекцій студентів знайомили з радикальними змінами в системі освіти, з концепціями інтегрованого навчання школярів та історичними відомостями з цього питання, з системою інтегрованого навчання в Україні та за кордоном.

Відомо, що світ єдиний та неподільний, всі межі в природі умовні, відносні та рухомі. Це зумовлює розвиток наукових знань у напрямі їх синтезу. З цього погляду навчальні предмети необхідно розглядати як відкриті системи, успішне функціонування яких можливе завдяки постійному

припливу інформації з інших систем. Через це інтеграція є закономірним процесом розвитку системи освіти. Ідея інтеграції передбачає докорінну перебудову не лише педагогічного мислення, а й усієї системи освіти – вихід учителя за межі власного предмету.

У процесі дослідного навчання проводилась спеціальна робота з формування теоретичних знань та практичних умінь студентів четвертого курсу з проблеми інтегрованого навчання учнів.

Практична підготовка студентів є цілісним процесом, який передбачає безперервність та послідовність отримання необхідного обсягу практичних знань та умінь з проблеми проведення інтегрованих уроків.

На практичних і лабораторних заняттях з методики викладання української мови майбутні вчителі початкових класів учились синтезувати знання з дидактики та окремих методик в умовах побудови уроків інтегрованого змісту. Вони вправлялись у формуванні всіх компонентів уроку: визначенні мети, доборі змісту навчального матеріалу, виборі методів засвоєння знань, удосконаленню форм організації навчальної діяльності. Велика увага приділялась тематичному та календарному плануванню інтегрованих уроків.

Найбільше можливостей для проведення уроків читання, з нашого погляду, дає їх поєднання з темами уроків української мови. Метою такої інтеграції є створення кращих умов для удосконалення мовленнєвої діяльності учнів, їх творчого розвитку. Зокрема це можуть бути уроки поглибленої роботи над текстом, що передбачає виконання різноманітних вправ з опорою на знання і вміння, одержані на уроках української мови. Наприклад, структурування тексту на частини, пошук і характеристика видів тексту, розгортання або ущільнення змісту у процесі переказу, відтворення тексту за опорними словами або реченнями, вилучення речень з тексту за певними ознаками, відтворення тексту за причинно-наслідковими зв'язками, побудова тексту-міркування за смислом тощо.

Продуктивними міжпредметними завданнями на таких уроках для учнів початкових класів можуть бути такі: перевірити, чи можна скоротити текст без порушення його смислу; визначити роль розділових знаків у розумінні змісту прочитаного, ролі окремих частин мови у створенні художнього образу; порівняти, як змінюється смисл тексту від заміни одного слова чи речення тощо.

Формування у студентів умінь проводити уроки з інтегрованим змістом здійснювалося за експериментальною методикою, якою передбачалося:

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ЗА ГАЛУЗЯМИ ЗНАНЬ

- теоретичне осмислення студентами принципу інтеграції змісту навчальних предметів початкової школи;

- забезпечення розуміння взаємозв'язку інтеграції та диференціації в навчальному процесі;

- розкриття структури та особливостей побудови різних видів інтегрованих уроків у початковій школі;

- здійснення інтегрованого навчання молодших школярів.

Попередньо сформовані методичні знання й уміння студентів виступали теоретичною базою технології навчання інтегрувати зміст предметів початкової школи, а технологія навчання учнів початкових класів формувалася в процесі роботи з спеціально розробленими моделями інтегрованих уроків різних структур.

Система практичної підготовки студентів до здійснення інтегрування змісту навчальних предметів початкової школи включає аналіз чинних навчальних програм з української мови, читання, природознавства, музики і образотворчого мистецтва для початкових класів; виділення спільної або близької за змістом теми; добір навчального матеріалу з основ наук; моделювання інтегрованих уроків та проведення їх студентами під час педагогічної практики в початкових класах.

З цією метою на одному із практичних занять з методики викладання української мови було проаналізовано зміст програм з різних предметів в початкових класах, зокрема для третього класу чотирирічної початкової школи, з української мови, читання, природознавства, образотворчого мистецтва, музики [6].

Аналіз програм з української мови для 3 класу здійснювався за розділами: I. Мовленнєва діяльність. II. Знання про мову, мовні уміння. III. Правопис. IV. Графічні навички письма. Техніка письма. Культура оформлення письмових робіт [6, 42 – 59].

Оскільки для нас важливі два перших розділи, то відзначимо їх структурні компоненти. До першого розділу належать підрозділи: 1. *Слухання і розуміння усного мовлення*. 2. *Говоріння*. 3. *Читання*. 4. *Писемна мовленнєва діяльність* [6, 43 – 47].

Другий розділ програми включає такі підрозділи: 1. *Текст*. 2. *Речення*. 3. *Слово*. *Значення слова*. 4. *Будова слова*. 5. *Частини мови*. *Загальне поняття (Іменник, Прикметник, Дієслово)* [6, 47 – 56].

Програма з читання побудована на основі освітньої галузі “Мови і літератури” Державного стандарту загальної початкової освіти [6, 98 – 107]. У ній передбачено такі розділи, як: I. Коло

читання. II. Формування і розвиток навички читання. III. Літературознавча пропедевтика. IV. Усвідомлення жанрової специфіки творів. V. Смысловий і структурний аналіз тексту. VI. Засоби художньої виразності, емоційно-оцінне ставлення читача до змісту твору. VII. Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного. VIII. Робота з дитячою книжкою. Позакласне читання [6, 98 – 107].

З природознавства ми вибрали курс, програму якого склала Т. Байбара. У 3 класі в цю програму включено такі розділи: I. Природа і ми (Що таке природа. Охорона природи. Тіла. Речовини. Молекули. Явища природи). II. Нежива природа (Сонячне світло і тепло. Повітря. Вода. Гірські породи. Грунт). III. Жива природа (Рослини – живі організми. Тварини – живі організми. Гриби. Бактерії. Людина – живий організм. У природі все взаємопов'язано) [6, 261 – 268].

Програма з музики для 3 класу (автори: О. Ростовський, Л. Хлебникова, Р. Марченко) включає такі теми: 1. Пісенність, танцювальність, маршовість. 2. Інтонація. 3. Розвиток музики. 4. Будова (форми) музики [6, 360 – 366].

Програмою з образотворчого мистецтва (автори: Л. Любарська, Л. Вовк) передбачено такі основні види художньої діяльності на уроках: а) сприймання; б) практична художня діяльність (творча, репродуктивно-творча). Сприймання включає в себе два взаємопов'язаних види діяльності: *естетичне сприймання дійсності і сприймання мистецтва* [6, 396].

З кожного розділу пропонується робота за чотирма основними навчальними проблемами: - форма (силует, частина і ціле, пропорції, конструкція, передача об'єму форми засобами світлотіні тощо); - простір; - питання композиції і композиційна діяльність; - колір [6, 410 – 416].

Отже, ми зі студентами 4 курсу виділили програмні теми, які лягли в основу планування уроків інтегрованого вивчення предметів за галузями знань з урахуванням видів мовленнєвої діяльності. Результати аналізу підтвердили наші припущення про те, що в умовах автономного (окремого) навчання є можливість і доцільність інтегрувати зміст предметів за тематичним принципом.

Наступний етап в системі підготовки студентів – це планування інтегрованих уроків для 3 класу. Оскільки сьогодні в початковій школі працюють по-різному, то студенти навчалися інтегрувати предмети за галузями знань: українська мова й читання, природознавство, музика, образотворче мистецтво. Зміст предметів формувалася в інтегрованих уроках за традиційною класифікацією

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ЗА ГАЛУЗЯМИ ЗНАТЬ

з урахуванням основної мети (за В. Онищуком, О. Савченко, Д. Луциком). Це уроки вивчення нового матеріалу, формування умінь, застосування знань і умінь, узагальнення і систематизація знань тощо [8]. Урок будь-якого типу перетворювався в інтегрований засобом постановки мети і завдань, спрямованих на отримання результативності в оволодінні учнями програмним матеріалом 3 класу.

Планування у проведенні таких уроків передбачало поєднання інтегрованих і автономних за змістом уроків. Уроки, побудовані на матеріалі різних предметів, зміст яких дозволяє групувати знання та уміння за спільними темами, відрізнялися між собою. Перший тип уроку включав вивчення нового матеріалу; на другому – здійснювалося формування умінь та навичок; а на третьому і четвертому уроках – матеріал закріплювався і застосовувався у нових нестандартних умовах.

У результаті проведення декількох уроків, де об'єднуються знання з читання, української мови, образотворчого мистецтва і музики, здійснюється як тематична інтеграція знань, так і інтеграція за видами навчальної і мовленнєвої діяльності: - учні працюють над творами різних жанрів у поєднанні з формуванням повноцінних навичок читання; - навчаються відтворювати прочитаний текст через малюнок, музику, через переказування (говоріння), читання і письмо.

За такого підходу інтегрований урок, зміст якого будується на основі наявних інтегрованих знань з різних предметів, має одну дидактичну мету, яка удосконалюється протягом кількох уроків.

Тематична єдність дидактичного матеріалу на уроках різних навчальних предметів передбачає слухання-розуміння музики, тексту, говоріння, читання, письма, малювання в аспекті навчальної і мовленнєвої діяльності учнів. Це здійснюється на основі словесної творчості через раціональне використання міжпредметних зв'язків різним способом.

Працюючи зі студентами над побудовою моделі уроків з української мови, читання, природознавства, музики та образотворчого мистецтва для учнів 3 класу, ми визначилися зі структурою процесу формування інтегрованих знань і умінь у єдності їх з іншими шляхами засвоєння та застосування у мовленні.

Визначальним критерієм у доборі змісту та видів діяльності у процесі пізнання мовних, природничих явищ чи понять учнями є сукупність навчальної, виховної та розвивальної мети інтегрованого уроку.

Наступним етапом є самостійна побудова студентами моделі уроків інтегрованого характеру. Для цього потрібно навчити їх добирати навчальний матеріал, компонувати його відповідно до мети. Треба зосередити увагу на формуванні в учнів початкових класів цілісного поняття про мову й мовлення як засобу пізнання і спілкування з урахуванням взаємозв'язку усіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання й письма [10].

З огляду на сукупність взаємопов'язаної мети подається матеріал для сприймання, осмислення, закріплення та застосування знань з різних галузей, які об'єднуються між собою: читання, українська мова, природа, музика, образотворче мистецтво. Для цього потрібно здійснювати: - формування загальнонавчальних умінь і навичок; - розвиток читацьких, мовленнєвих умінь; - удосконалення опорних знань і умінь; - узагальнення інтегрованих знань.

Таким чином будуються інтегровані уроки з різних дисциплін. Виходячи із сукупності навчальної мети, створюються повноцінні умови для ефективного використання інтегрованих завдань з різним рівнем творчості й самостійності, міжпредметних зв'язків та інтегрованих засобів навчання. Завдяки такій організації навчально-виховного процесу змінюється мотив діяльності: кожний студент програмує шлях від дій, спільних з викладачем, – до самостійної роботи, від імітаційної діяльності до конструктивної та творчої праці [3, 42].

Ми розробили орієнтовні інтегровані завдання з української мови, (розвитку мовлення), читання, природознавства, музичної та образотворчої діяльності для учнів 3 класу і запропонували їх для роботи над моделюванням інтегрованих уроків.

Види завдань інтегрованого характеру для учнів 3 класу: - читання текстів, складання діалогів; - конструювання нових текстів-описів, розповідей, міркувань; - виразне читання текстів; - сприймання картин до прочитаних уривків творів, які різняться змістом і сприйманням; - прослуховування музики до прочитаних творів; - читання текстів у ролях, драматизація та інсценізація прочитаного; - створення словесних та графічних малюнків за прочитаними художніми творами; - складання описів за діловими іграми; - відгадування загадок, ребусів, кросвордів; складання логогрифів; - побудова текстів "малих форм"; - добір виразних мовних засобів під час бесіди за прочитаним з використанням таблиць, схем, малюнків, музичних творів; - імпровізовані усні журнали на основі опрацьованих творів.

Наступним кроком у системі практичної підготовки студентів 4 курсу було проведення інтегрованих уроків для учнів 3 класу. Для цього ми пропонували студентам тематику інтегрованих уроків, яка відображала взаємозв'язок у формуванні мовних і природничих знань, читацьких, образотворчих та музичних умінь і навичок учнів.

Ми розробили календарно-тематичне планування інтегрованих уроків, де подаються цілісні знання з української мови, читання, курсу "Я і Україна" (природознавчий аспект), музики та образотворчого мистецтва, розвитку мовлення. Однак якщо з читання, природознавства та української мови ми здійснювали інтеграцію за змістом навчального матеріалу (тематичні зв'язки), то з музики і образотворчого мистецтва – за видами діяльності. У плануванні ми відобразили тематично-змістову інтеграцію, а також за видами мовленнєвої діяльності, оскільки мовлення розглядаємо як процес (слухання-розуміння, говоріння, читання і письмо). Згідно з плануванням ми змоделивали інтегровані уроки для учнів 3 класу. Скажімо, з теми "Осінь прийшла" в 3 класі інтегрується матеріал з різних навчальних дисциплін: - з читання (твори різних жанрів за програмою); - з природознавства (осінні зміни в природі, нежива і жива природа); - з української мови (слово, значення слова); - з образотворчого мистецтва, або праці (малювання, виготовлення виробів з природного матеріалу); - з музики (прослуховування музичних творів); - з розвитку мовлення (зв'язні висловлювання, тексти).

З метою активізації учнів на інтегрованих уроках майбутньому вчителю потрібно самостійно підвищити якість засвоєння виучуваного матеріалу; сприяти створенню творчої атмосфери в колективі учнів; виявляти здібності учнів та їх особливості; формувати на-вички самостійної роботи молодших школярів з додатковою і довідковою літературою, таблицями міжпредметних зв'язків, опорними схемами. Така робота, на нашу думку, сприяє підвищеному інтересу з боку студентів, ефективно позначається на їхніх навчальних досягненнях з основ наук і фахових методик. Ці знання вони реалізують на практиці.

Висновки. Отож підготовка студентів до здійснення інтегрованого вивчення предметів включає теоретичний і практичний аспекти, в її основі лежить формування вмінь будувати інтегровані уроки для молодших школярів. На таких уроках здійснюється оволодіння мовою і мовленням у поєднанні з читанням, малюванням, образотворчим і музичним мистецтвом як видами навчальної і мовленнєвої діяльності. Це сприяє взаємозв'язку між загальним і мовленнєвим розвитком студентів. Особливе значення в інтегрованих уроках належить змістові окремих дисциплін та видам навчальної і мовленнєвої діяльності.

1. Бех І. Інтеграція як освітня перспектива / І. Бех // Початкова школа. – 2002. – № 5. – С. 5 – 6.

2. Вашуленко М.С. Інтегрування знань з рідної мови й читання / М.С. Вашуленко // Початкова школа. – 1994. – № 6. – С. 13 – 16.

3. Выготский Л.С. Воображение и творчество / Л.С. Выготский. – М.: Просвещение, 1967. – С. 40 – 48.

4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.

5. Іванчук М. Інтегрований урок як специфічна форма організації навчання / М. Іванчук // Початкова школа. – 2004. – № 5. – С. 10 – 12.

6. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1 – 4 класи. – К.: Початкова школа, 2007. – 432 с.

7. Рудницька О. Інтегрований підхід до формування в учнів цілісної художньої картини світу / О. Рудницька // Початкова школа. – 2002. – № 5. – С. 28 – 29.

8. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів / О.Я. Савченко. – К.: Абрис, 1997. – 416 с.

9. Светловская Н.М. Об интеграции как методическом явлении и ее возможностях в начальном обучении / Н.М. Светловская // Начальная школа. – 1990. – № 5. – С. 58 – 59.

10. Українська мова з методикою навчання в початкових класах. Інтегрований курс / За ред. А.П. Каніщенко, Г.О. Ткачук. – К.: Промінь, 2003. – 232 с.

Стаття надійшла до редакції 17.06.2014

